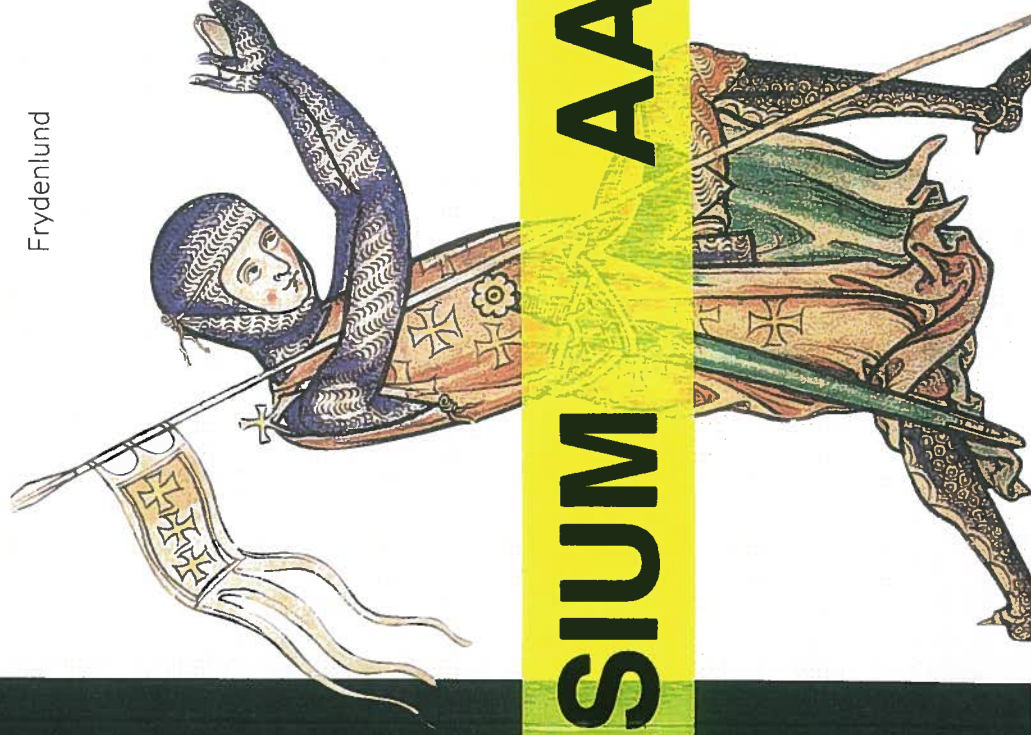

MICHAEL PIHL & JESPER ROSENLØV

Korstogene

– islams ekspansion og kristen modoffensiv

Frydenlund

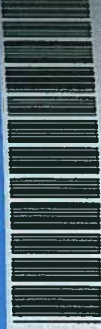
Det er en udbredt opfattelse, at middelalderens korstog blev sat i gang med pave Urban 2.'s tale i 1095. Talen var en udløsende faktor, men forklaringen på korstogene går meget længere tilbage – til islams udbredelse i Mellemøsten, Nordafrika og Øst- og Sydeuropa. Paven og de europæiske riger så den muslimske ekspansion som en trussel mod deres egen eksistens og mente, at de måtte gå til modangreb.

Forfatterne gennemgår den nuancerede og mangeårige baggrund for korstogene og diskuterer, hvorfor de skal ses som det særlige middelalderfænomen, de var. De behandler islams grundlæggelse og udbredelse samt udviklingen af både en muslimsk og en kristen krigsideoologi. Afslutningsvis beskriver de den fortsatte konflikt mellem det kristne og muslimske verdenssyn efter korstogene samt videnskabens og populærkulturens forskellige opfattelser af korstogenes betydning.

Bogen er skrevet til historie og religion på ungdomsuddannelserne og er baseret på et omfattende kildemateriale. Alle kildetekster findes gratis på centerforhistorieformidling.dk/korstogene. På frydenlund.dk finder du arbejdsopgavesæt og elevquizzer.

AALBORG
BORGHUS GYMNASIUM

Aalborghus Gymnasium

5109058752

KAPITEL 16

Perspektiver og vurderinger

110. Opsummering

Som nævnt indeholdt kristendommen oprindeligt ikke en hellig krig. Forestillingen om, at krig kan være en kristen pligt som modsvar på angreb og overgreb, udvikledes kun gradvist – blandt andet under indtryk af de muslimske angreb på den kristne verden. Som det er fremgået, kan kortsogbevægelsen og udviklingen af korstogstanken således ikke forstås uden inddragelse af den forudgående muslimske ekspansion. Korstogsbevægelsen må i denne sammenhæng ses som en europæisk reaktion og en kristen modoffensiv efter mere end 400 års muslimsk ekspansion og erobring af kristne kerneområder i Mellemøsten, Nordafrika og Spanien samt fra 700-tallet voldsomme angreb på blandt andet den sydlige del af Frankeriget, på Italien og Rom samt på Det Byzantinske Rige og Konstantinopel.

De muslimske erobringer blev gennemført med stor voldsomhed, og de historiske kilder vidner om kirkeødelæggelser, massakrer på hele byer, gidseltagninger og trælbinding af civilbefolkningen og videresalg af disse mennesker som slaver. Tilbageværende jøder og kristne i de muslimsk erobrede områder i Mellemøsten, Nordafrika og Spanien blev kun tilstået en begrænset frihed til fortsat at udøve deres religion, hvis de underkastede sig og betalte tribut. Disse ikke-muslimere var klart defineret som undersåtter med en særlig lavstatus, der var pålagt en række begrænsninger og diskriminerende foranstaltninger. Perioder med en begrænset tolerance, f.eks. i 900-tallet under det muslimske styre i det erobrede Spanien (al-Andalus), afløstes lige så hurtigt af perioder med diskrimination og forfølgelse samt brutale udrensninger.

Den egyptiske kalif al-Hakims kristenfølgelser og hans destruktion af kristenhedens helligste sted i form af Den Hellige Gravs Kirke i Jerusalem i begyndelsen af 1000-tallet udgør således ikke nogen afvigelse fra det normale

mønster. Ødelæggelsen bidrog til en europæisk reaktion, og længe før pave Urban 2.s korstogstale i 1095 havde religions- og kulturkonflikten mellem islam og kristenheden således været udkæmpet i både Mellemøsten, ved Det Byzantinske Riges grænser samt i Spanien.

Denne konflikt mellem islam og kristendom blev i løbet af 1000-tallet skærpet og forværret på grund af svækkelsen af Det Byzantinske Rige og seldsjukkernes invasion og erobring af store områder i Mellemøsten og Anatolien – særligt efter den seldsjukkiske sejr over byzantinerne i slaget ved Manzikert i 1071. Både de kristne indbyggere og kristne pilgrimme blev i stigende grad udsat for overgreb, og flere gange henvendte byzantinske herskere sig til paven i Rom med anmodninger om militær bistand fra Vesteuropa. Denne bistand skulle blandt andet hjælpe byzantinerne i deres kamp for beskyttelsen af kristne, der som f.eks. de kristne armeniere i Anatolien ofte var udsat for brutale overgreb og massakrer fra seldsjukkernes side. I sin korstogstale i 1095 påpegede Urban 2. netop seldsjukkernes overgreb mod de østkristne som en anledning til at komme de kristne brødre i øst til undsætning.

Efter Investiturstriden i 1000-tallet og Det Store Skisma i 1054 mellem den kristne kirke i Østen og Vesten er det omvendt også klart, at pavemagten i Rom med korstogsbevægelsen så en mulighed for at styrke sin magtposition og måske samle kristenheden under sig i kampen mod den ydre muslimske modstander. Måske er det også forklaringen på, at Urban 2. tog skridtet videre fra Augustins tanker om retfærdig krig og udviklede korstogstanken og forestillingen om krigen for Det Hellige Land som en form for bodshandling og korstoget som en slags pilgrimsfærd, der skulle kunne sikre den enkelte syndsforladelse.

Korstogsbevægelsen skal i denne forbindelse forstås i sammenhæng med middelaldermenneskets forestillingsverden, der i højere grad end i dag drejede sig om sjælnes frelse eller fortabelse, og som gennem den kristne kirkes reformarbejde gav kristendommen en fornyet styrke og en kraft i europæisk kultur. På denne baggrund må man ligeledes erkende, at korsfarerne var motiveret af idealistiske frem for af materielle og verdslige motiver.

Når det europæiske svar på den muslimske ekspansion ikke kom før 1000-tallet, skyldes det, at Vesteuropa i højmiddelalderen havde gennemgået en økonomisk, befolkningsmæssig og militær udvikling, der gjorde Europa i stand til at slå igen og organisere militære ekspeditioner på et niveau, som man ikke ville have kunnet i den tidlige middelalder. Europa var således en langt stærkere modstander i højmiddelalderen end 400 år tidligere.

Spittelsen mellem muslimske magthavere og kampe mellem seldsjukkiske, arabiske og egyptiske herskere gjorde det ligeledes lettere for europæ-

erne at erobre Jerusalem med det første korstog. Men i længden var det dog vanskeligt at fastholde de europæiske korsfarerstater, blandt andet fordi disse stater ikke havde et befolkningsgrundlag til at modstå presset fra øst. Desuden opfattede korsfarerne sig som pilgrimme og drog ofte hjem efter opfyldelsen af deres korstogsløfte.

Religions- og kultursammenstødet mellem islam og kristenheden fandt ikke sin afslutning med tabet af Akko og de sidste korsridderbaseringers fald i 1291. Korstogstanken spillede fortsat en rolle i europæernes eksistenskamp mod Det Osmanniske Rige mellem 1300- og 1600-tallet.

Brutalitet og ødelæggelser – men også mod og idealisme – er en del af historien om korstogene, som det er en del af selve krigens historie. Mange hændelser under korstogene – som f.eks. indtagelsen af Jerusalem i 1099 – var så blodige og brutale, at de for de tidligste generationer af kristne måtte have forekommet direkte ukristelige, og korstogstanken repræsenterer da også en afvigelse fra den oprindelige kristne lære.

Korstogene bliver ved med at optage os – og måske også at skræmme os. Men som moderne iagttagere må vi i højere grad forsøge at forstå korstogene på baggrund af deres rette historiske sammenhæng og som det særlige middelalderfænomen, de var. Det kan vi blandt andet også forsøge ved læsning af kilderne, hvor korstogstidens hovedpersoner stadig taler til os igen – nem århundrederne. Og derfor opfordrer vi læseren til på egen hånd at gå ind på hjemmesiden tilknyttet denne bog og læse kilderne og dermed sætte sig yderligere ind i perioden.

91. Den sidste korsridder. Maleri af Karl Friedrich Lessing (1808-1880).

111. Korstogene i historieskrivningen og skønlitteraturen 1095-1950

Eftertidens vurderinger af korstogene samt det billede, som historikere, kunstnere og meningsdannere har tegnet af forholdet mellem kristendommen og islam i eksempelvis Spanien, har varieret betragteligt. Den tidligste vestlige historieskrivning forfattet i perioden mellem 1095 og 1500-tallet opfattede hovedsageligt korstogene som defensive og som et nødvendigt svar på en